نامه به سردبیر

نگاهی دقیق تر به مفهوم دیپلماسی جهانی سلامت

نشریه پایش
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۷/۱
سال شانزدهم، شماره پنجم، مهر ـ آبان ۱۳۹۶ صص ۵۶۵-۵۶۳
[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲ مهر ۹۶]

سردبیر محترم

پدیده جهانی شدن در حوزه سلامت مدیون پیشرفتهای تکنولوژیکی در قرن نوزدهم و شناسایی بسیاری از پاتوژنهای بیماریزای اصلی و اپیدمیولوژی آنها در اوایل قرن بیستم میباشد [۱].گسترش بیماریها و انتقال بین المللی آنها لزوم افزایش همکاری های بین کشورها برای مقابله با این بیماریها را بسیار پررنگ تر نموده است. از جمله سازوکارهای بین المللی دولتها برای مقابله با بیماریها میتوان به برگزاری گردهمایی های بین المللی و تشکیل سازمانهای بین المللی پاسخگو به تهدیدات سلامت جهانی اشاره نمود [۲]. پایه و اساس ایجاد نظام های پیچیده بین المللی در حوزه سلامت به حدود ۱۷۰ سال قبل یعنی به اولین کنفرانس بین المللی بهداشت و اولین کنوانسیون بین المللی بهداشت باز میگردد. با آغاز قرن بیستم، اولین سازمانهای بین المللی سلامت از جمله دفتر بهداشتی پان آمریکا و بنیاد راکفلر در آمریکا، و دفتر بین المللی بهداشت عمومی در اروپا ایجاد شدند. عبور سریع بیماریها از مرزهای بین المللی و نیز امکان انتقال ویروسهای بیماری زا در طی چند ساعت از نقطه ای به نقطه ای دیگر در جهان بدون مرز و مورد تهدید قرار گرفتن صلح، رشد اقتصادی و توسعه توسط بیماریها، کشورها را متوجه لزوم ارتباطات قدرتمند بین المللی در حوزه سلامت در بازار به سرعت در حال تغییر جغرافیای سیاسی کرده است [۳].

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1396.16.5.10.5]

آمارهای مرتبط با شیوع و بروز گسترده بیماریها در سراسر جهان و تهدید سرمایه های انسانی و اثرات منفی بیماریها بر اقتصاد، آمادگی نظامی و حکومتها نشان دهنده لزوم درگیر شدن دولتها و همکاری آنها با یکدیگر برای جلوگیری از گسترش بیمارها میباشد [۲]. علاوه بر این بسیاری از چالشهای موجود در سلامت جهانی از جمله طغیان سارس در سال ۲۰۰۳، ایدز، ایبولا و... از مرزهای ملی فراتر رفته و باعث ایجاد تقاضا برای اتخاذ سیاستهای مناسبتر و هماهنگی دیپلماتیک در سطح جهانی شده [۴]، به طوریکه این امر سلامت جهانی را تبدیل به یکی از اجزای اصلی سیاست خارجی در دهه های اخیر کرده است [۵]. در همین راستا مفهوم "دیپلماسی پزشکی" برای اولین بار در سال ۱۹۷۸ توسط پیتر بورن (معاون مخصوص رئیس جمهور در مسائل مرتبط با سلامت در دولت کارتر) معرفی شد. بعدها این مفهوم توسعه یافت به طوریکه هم اکنون در عصر جهانی شدن، پیشرفت تکنولوژی و افزایش ارتباطات بین المللی سیاستگذاران و محققین واژه "دیپلماسی سلامت جهانی" را به عنوان مفهومی که در بردارنده عملکرد بازیگران دولتی و غیر دولتی برای تلاش در جهت ارتقای سلامت جهانی میباشد، بیشتر به کار میبرند [۶]. مفهوم دیپلماسی سلامت جهانی برای اولین بار در سال ۱۸۵۱ زمانیکه ایالات اروپایی در اولین کنفرانس بهداشت درباره هماهنگی و همکاری برای بیماریهای وبا، طاعون و تب زرد گرد هم آمده بودند به طور عملیاتی به کار گرفته شده بود [۷]. دیپلماسی سلامت جهانی تعاریف مختلفی دارد که البته در تمام تعاریف، مذاکره دو طرفه بازیگران دولتی و وغیر دولتی در خصوص مسائل مرتبط با سلامت و سیاست خارجی به چشم میخورد[۸]. یکی از جامع ترین تعاریف دیپلماسی سلامت جهانی مربوط به نوتنی و آدامز [۹]. میباشد. طبق این تعریف دیپلماسی سلامت جهانی یک تغییر سیاسی در راستای دستیابی به اهداف ذاتی ارتقای سلامت در سطح جهان از طریق تقویت روابط بین المللی مخصوصاً در مناطقی که منابع محدود دارند میباشد. همچنین بلومنتال و شلیسل[۱۰]. در تعریف خود به دیپلماسی سلامت به عنوان وسیله ای برای محافظت از خود در جامعه جهانی اشاره کرده و آن را به عنوان فرصتی برای ایجاد پل بین دولتهای جهان و بخش خصوصی و سازمانهای غیر دولتی در جهت ارتقای سلامت عمومی شمرده اند.

از دیپلماسی سلامت جهانی به عنوان "قدرت نرم" نیز یاد میگردد. گسترش استفاده از "قدرت سخت" یا قدرت نظامی برای تحت تاثیر قرار دادن رفتار و علائق طرفهای سیاسی در راستای رسیدن به اهداف دیپلماتیک، به سرعت در حال دگرگونی میباشد[۱۱]. در چند دهه اخیر، برخی از برنامه ها و سیاستهای مرتبط با سلامت موفق به افزایش شهرت سیاسی یا بهبود روابط بین دولتها و بازیگران سیاسی شده است. از جمله این برنامه ها به عنوان قدرت نرم میتوان به ارسال تعداد زیادی پزشک از کشورهای چین و کوبا به کشورهای آفریقایی و همچنین احداث بیمارستان و مراکز ارائه دهنده خدمت در این کشورها اشاره نمود [۱۲]. با توجه به اهمیت مقوله سلامت در توسعه پایدار، لازم است دیپلماسی سلامت به یکی از ابزارهای اصلی سیاست خارجی کشورها تبدیل گردد و دولتها برای رسیدن به اهداف عالی سلامت در جوامع خود دیپلماسی سلامت را بیش از پیش مورد توجه قرار دهند.

با تقدیم احترام

رحیم خدایاری زرنق: استادیار، دکترای تخصصی سیاستگذاری سلامت، مرکز تحقیقات مدیریت خدمت بهداشتی درمانی، قطب علمی آموزشی مدیریت سلامت ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران

گیسو علیزاده: دانشجوی دکترای تخصصی سیاستگذاری سلامت، قطب علمی آموزشی مدیریت سلامت ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران

ندا کبیری: دانشجوی دکترای تخصصی سیاستگذاری سلامت، قطب علمی آموزشی مدیریت سلامت ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران. ایمیل: ne.kabiry@gmail.com

منابع

1.Basch P. A historical perspective on international health. Infectious disease clinics of North America 1991 Jun;5:183-96
2.Sajadpour M, Rafaati Z. Foreign diplomacy, health and international security: conceptual and practical framworks Journal of Foreign Relations 2011;3:113-42
3.Kickbusch I, Buss P. Global health diplomacy and peace. Infectious disease clinics of North America 2011;25:601-10
4.Ruckert A, Labonte R, Lencucha R, Runnels V, Gagnon M. Global health diplomacy: A critical review of the literature. Social Science and Medicine 2016;155:61-72
5.McLaughlin MM, Lee MC, Hall BJ, Bulterys M, Ling L, Tucker JD. Improving health services for African migrants in China: A health diplomacy perspective. Global public health 2014;9:579-89
6.Katz R, Kornblet S, Arnold G, Lief E, Fischer JE. Defining health diplomacy: changing demands in the era of globalization. The Milbank quarterly 2011;89:503-23

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1396.16.5.10.5]

7.Fidler DP. The globalization of public health: the first 100 years of international health diplomacy. Bulletin of the World Health Organization2001;79:842-9
8.Thaiprayoon S, Smith R. Capacity building for global health diplomacy: Thailand's experience of trade and health. Health Policy Plan 2015;30:1118-28
9.Adams V, Novotny TE, Leslie H. Global health diplomacy. Medical anthropology 2008;27:315-23
10. Blumenthal SJ, Schlissel E. Health diplomacy: A prescription for peace. Huffingtonpost com. 2007
11. Kevany S. Global health diplomacy, 'smart power', and the new world order. Global public health2014;9:787-807
12. Kickbusch I. Global health diplomacy: how foreign policy can influence health. BMJ 2011;342: 3154

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1396.16.5.10.5]